Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2017-12-12

HSN 2017-0891

Handläggare:
Yvonne Lettermark

Hälso- och sjukvårdsnämnden
2018-01-30

Förutsättningar i avtal för verksamhetsförlagd utbildning på grund och avancerad nivå samt gymnasie-och yrkeshögskola

Ärendebeskrivning

Ärendet innehåller förslag om ny inriktning, skärpta avtalsvillkor och att varje vårdgivare oaktat driftsform efter anmodan ska delta i utbildningsuppdraget. Vidare så föreslås att det s.k. utbildningsdirektivet som reglerar uppdrag, ersättning och krav för användningen av landstingets utbildningsmedel ska gälla för samtliga vårdgivare. I ärendet föreslås också förstärkt samarbete mellan landstingsförvaltningarna vad gäller verksamhetsförlagd utbildning och att HSF avsätter resurser för uppbyggnad och kontinuerlig förvaltning av utbildningsuppdraget.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2017-12-12

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att ställa sig bakom inriktningen om skärpta avtalsvillkor som innebär att alla vårdgivare, oaktat driftsform, på anmodan av SLL ska medverka i och tillhandhålla utbildning att tillämpas i vårdavtalen i enlighet med det som beskrivs i tjänsteutlåtandet och Stockholms läns landstings utbildningsdirektiv

att ge hälso- och sjukvårdsdirektören i uppdrag att inarbeta generella skrivningar och specifika avtalsvillkor för utbildning i enlighet med det som beskrivs i tjänsteutlåtandet

att ge hälso- och sjukvårdsdirektören i uppdrag att skapa en organisation i förvaltningen för att säkerställa vårdgivares medverkan i landstingets utbildningsuppdrag i enlighet med det som beskrivs i tjänsteutlåtandet och Stockholms läns landstings utbildningsdirektiv

att ge hälso- och sjukvårdsdirektören i uppdrag att säkerställa samverkan med landstingsstyrelsens förvaltning i enlighet med det som beskrivs i tjänsteutlåtandet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Inledning
I landstinget pågår arbetet med Framtidsplanen i syfte att möta behoven hos en snabbt ökande befolkning i Stockholmsområdet. Att skifta ut vård från akutsjukhusen till öppenvård och till fristående aktörer är en viktig del av den övergripande strategin. Skiftet innebär att landstinget går från sjukhusbunden sjukvård till nätverkssjukvård, vilket i högre utsträckning kräver olika aktörers samarbete.

Nätverkssjukvården påverkar förutsättningarna i den kliniska vården för verksamhetsförlagd utbildning, (VFU) och studenters och elevers verksamhetsintegrerade lärande, (VIL). Det är därför viktigt att tydliggöra hur utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt gymnasie- och yrkeshögskolenivå skall organiseras och bedrivas i den nya sjukvårdsstrukturen.

Under januari till oktober 2017 genomfördes i landstinget ett arbete i ”Projektet för utbildning och forskning i egenproducerad och upphandlad vård”. Projektet prioriterade initialt förutsättningar för läkares specialiseringstjänstgöring vilket avhandlats av nämnden i september 2017. Projektet bemannades av sakkunniga inom utbildning och forskning från både HSF och LSF samt från Karolinska Institutet. Syftet med projektet var att klargöra ansvar och skapa samverkansformer inom SLL, liksom att kartlägga konsekvenser för forskning och utbildning i samband med utbyggnad av hälso- och sjukvård utanför akutsjukhusen. Föreliggande tjänsteutlåtande bygger, till del, på resultaten av detta arbete och fokuserar på att säkerställa verksamhetsintegrerat lärande i hälso-och sjukvårdsutbildningar inom all landstingsfinansierad hälso- och sjukvård enligt fastställda kvalitetskriterier.

Landstingets samarbete med lärosäten och skolor
Landstinget har avtal med staten via universitet och högskolor[1],[2],[3] vilka reglerar landstingets medverkan i de kliniska delarna av läkarutbildning och övriga utbildningar inom hälso- och sjukvård. Avtalen reglerar lärosätenas ersättning till vårdgivarna för genomförd klinisk utbildning. Landstingets medverkan i utbildningarna omfattar såväl VIL som VFU. För läkarutbildningen omfattas även teoretiska kursmoment. Läkarutbildningens VFU/VIL är integrerad med verksamheterna eftersom studenterna befinner sig ute i vården under hela terminer. Övriga utbildningar växlar mellan teori på lärosätet och VFU/VIL i den kliniska vården. För läkarprogrammet är det ämnesinnehållet, den aktuella specialiteten, som styr den kliniska placeringen. Övriga program är inte lika specialitetsberoende.

Staten via universitet och högskolor är huvudmän för hälso- och sjukvårdsutbildningarna inom högskolan. Riksdagen beslutar varje år om det minsta antalet helårsstudenter på läkarutbildningen respektive tandläkarutbildningen som universiteten ska ha. Vidare så ansvarar lärosätena för antalet utbildningsplatser på de utbildningar de har examenstillstånd för och utifrån det anslag för utbildning på grund- och avancerad nivå som staten beslutar. För övriga utbildningar ansvarar respektive lärosäte/skola för antalet utbildningsplatser inom givna ekonomiska ramar. När det gäller gymnasie-och yrkeshögskolorna finns ingen reglerad ersättning från skolorna. Istället går landstinget in med en ersättning till verksamheterna eftersom det är viktigt för kompetensförsörjningen att också ta emot dessa elever/studerande.

Givet statens ansvar så är lärosätena huvudmän för högskoleutbildningarna och ansvarar för beslut om dimensioneringen av antalet utbildningsplatser på lärosätenas olika program och för olika studentgrupper. Parterna är i behov av att samverka och föra en dialog kring vårdens behov av kompetens relaterat till dimensionering av utbildningsplatser och innehållet i utbildningarna. Systemet förutsätter att huvudmännen diskuterar utbildningarnas innehåll så att utbildningarna förbereder studenterna för sin kommande yrkesroll på bästa sätt utifrån fastställda examenskrav. Likaså förutsätts parterna diskutera utbildningarnas kvalitet och vidta åtgärder för att kvaliteten uppfyller kraven för att nå lärande-och examensmål.

[1] Nationellt ALF-avtal LS 1408–0934
[2] Regionalt ALF-avtal LS 1411–1389
[3] VIL-avtal med universitet och enskilda högskolor LS 1310–1368

Behoven av utbildningsplatser måste säkerställas
Lärosätenas behov av utbildningsplatser för VFU och VIL i tillräcklig omfattning och enligt fastställda kvalitetskrav så att studenterna kan uppnå examensmålen ska tillgodoses. För att säkerställa utbildningsplatser i tillräcklig omfattning behöver både landstingsägd och privat vårdverksamhet medverka i utbildningsuppdraget. Samtidigt måste krav ställas på adekvat klinisk ämneskompetens och pedagogisk kompetens hos handledarna. Det är av största vikt för den framtida kompetensförsörjningen att alla vårdgivare medverkar i utbildningsuppdraget.

I takt med att andelen privata vårdaktörer ökar så minskar den landstingsägda arenan för VFU/VIL. Ett exempel där privata vårdaktörer behöver medverka mer i utbildning är somatisk specialistvård. Landstinget behöver säkerställa att informationsöverföringen mellan HSF och LSF fungerar så att alla privata vårdgivare fullt ut kan medverka i utbildning och ingå i samma process för VFU/VIL i enlighet med gällande krav. Förvaltningen behöver fortsatt arbeta för att en säkerställa strukturer för detta.

Ny inriktning för utbildningsåtagandet i HSN:s avtal
Antalet utbildningsplatser i Stockholm utökas samtidigt som Framtidsplanen för hälso- och sjukvård genomförs. Den föreslagna inriktningen är därför att landstinget och dess vårdgivare tillsammans med privata vårdaktörer ska erbjuda adekvata lärandemiljöer i tillräcklig omfattning med god kvalitet och i enlighet med nationella och internationella krav. En akademisk kultur ska skapas tillsammans med lärosätena där vård integreras med forskning och utbildning av studenter. För att förverkliga denna inriktning föreslås att ett antal strategiska åtgärder vidtas inom förvaltningen;

- Alla vårdgivare, oaktat driftsform, ska inkluderas i utbildningsuppdraget och på anmodan av SLL medverka i utbildning och tillhandhålla utbildningsplatser i enlighet med fastställda kvalitetskrav för VFU/VIL.
- Alla vårdgivare/vårdenheter som deltar i utbildningsuppdraget ska kunna samverka i de strukturer som landstinget fastställer.
- Lärosätenas behov av VIL-platser ska säkerställas och tillgodoses i enlighet med fastställda kvalitetskrav så att studenterna uppnår sina lärande- och examensmål.
- En tydlig ansvarsfördelning och struktur skapas för samverkan mellan HSF och LSF.

Skärpta avtalsvillkor och tydliggjord ersättning för verksamhetsförlagd utbildning

En inventering har gjorts av i vilken omfattning som utbildningsfrågorna berörs i de avtalstexter som fastställts av nämnden. Det har konstaterats att befintliga skrivningar kring deltagande i utbildningsuppdraget är olika skarpt skrivna. Sammantaget är en ökad harmonisering av texter rörande utbildningsfrågor i olika typer av vårdavtal inom SLL önskvärd.

I syfte att adressera detta och säkerställa åtagandet för utbildning föreslås skärpta avtalsvillkor, obligatoriska generella skrivningar och specifika krav i vårdavtal (LOU och LOV samt egen regi) inklusive bilagor för specifik uppdragsbeskrivning. Till detta kommer att det styrdokument som landstinget fastställer årligen, det s.k. utbildningsdirektivet som reglerar uppdrag, ersättning och krav för användningen av landstingets utbildningsmedel ska gälla för samtliga vårdgivare.

Utgångspunkten för de skärpta avtalsvillkor som föreslås är att SLL har ett lagstadgat ansvar att bedriva god hälso- och sjukvård. I detta arbete ingår också ett utbildningsåtagande för att säkerställa kompetensförsörjningen till hälso- och sjukvården i hela regionen. I och med att viss vårdverksamhet bedrivs i privat regi är det viktigt att säkerställa att vårdgivare, oavsett driftsform, ska medverka i SLL:s utbildningsverksamhet enligt de principer som SLL tillämpar och som redogörs för nedan.

Vårdgivaren ska åta sig att samarbeta med SLL i dessa frågor och förhålla sig till de riktlinjer som uppställs. Vårdgivaren ska också åta sig att på anmodan av SLL tillhandahålla platser för VFU och/eller VIL för vård- och medicinstuderande till de olika yrkesgrupper som tjänstgör hos vårdgivaren.

Vårdgivaren ska vara skyldig att ta emot elever och studenter i den omfattning som SLL kräver. Det är inte alltid möjligt för SLL att på förhand fastställa en exakt tilldelning av utbildningsplatser. Det som avgör om en vårdgivare ska ta emot studerande för utbildning föreslås fastställas genom objektivt ställda kriterier som tillämpas likadant för alla vårdgivare oaktat om vården drivs i privat eller offentlig regi. Sådana kriterier är t.ex. verksamhetens lämplighet utifrån de olika lärandemål och studenternas möjligheter att uppnå dessa som regleras av lärosätena. Det ska också göras tydligt att vårdgivaren ska ta emot vårdstuderande från såväl gymnasie-, yrkeshögskolor som universitets- och högskoleutbildningar. Särskild grund för förtida upphörande av vårdavtalet ska kunna utgöras av att vårdgivaren inte uppfyller utbildningsåtagandet.

Vad gäller utbildningsuppdraget så ska vårdgivaren följa de kvalitetskrav och kvantitetskrav som årligen fastställs i landstingets utbildningsdirektiv. HSF ska säkerställa att SLL:s fastställda kvalitetskriterier för utbildningsuppdraget är uppfyllda hos vårdgivaren enligt utbildningsdirektivet inför anmodan att ta emot studenter för VIL.

Förstärkt samarbete kring utbildningsuppdraget mellan centrala förvaltningar
En tydlig ansvarsfördelning och samverkan mellan HSF och övriga centrala förvaltningar sjösätts. Ansvarig samordnare för utbildningsfrågor/VFU/VIL inom HSF föreslås utses. HSF avsätter resurser för uppbyggnad och kontinuerlig förvaltning av utbildningsuppdraget. Inom detta ryms samverkan kring en gemensam process för planering och genomförande av utbildningsuppdraget, utfärdande av utbildningsdirektiv, samt uppföljning av vårdavtalen genom exempelvis framtagande av utbildningsbokslut.

Vid samtliga upphandlingar och omorganisationer av vård ska konsekvensanalyser genomföras i samverkan utifrån respektive utbildnings behov av platser för VFU/VIL. Detta för att säkerställa att VFU/VIL på grund- och avancerad nivå för samtliga utbildningsprogram kan tillgodoses på ett sådant sätt att studerande kan nå sina examensmål och att landstingets kompetensförsörjning säkerställs.

Förslag till beslut
Förvaltningen föreslår att nämnden ställer sig bakom inriktningen om skärpta avtalsvillkor och att varje vårdgivare oaktat driftsform efter anmodan ska delta i utbildningsuppdraget. Förvaltningen föreslår vidare att det s.k. utbildningsdirektivet som reglerar uppdrag, ersättning och krav för användningen av landstingets utbildningsmedel ska gälla för samtliga vårdgivare. I ärendet föreslås också åtgärder för förstärkt samarbete mellan centrala landstingsförvaltningar vad gäller utbildningsuppdraget och att HSF avsätter resurser för uppbyggnad och kontinuerlig förvaltning av utbildningsuppdraget.

Ekonomiska konsekvenser
De ökade behoven av kompetens i SLL innebär att landstingets kostnader för utbildning sannolikt kommer att öka vilket på sikt kan komma att kräva tillskott.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Ärendet innehåller förslag på åtgärder för att säkerställa kapaciteten för utbildning inom hälso-och sjukvårdssystemet inom länet vilket väntas förbättra patientsäkerheten.

Konsekvenser för tillgänglighet
Tillgång till välutbildad personal inom samtliga kompetensområden är en grundläggande förutsättning för att en god tillgänglighet ska kunna erbjudas inom hela hälso-och sjukvården. Ärendet innehåller förslag på åtgärder för att säkerställa kapaciteten för utbildning inom hälso-och sjukvårdssystemet i syfte att trygga god tillgänglighet i hela länet.

Konsekvenser för jämställd och jämlik vård
Ärendet innehåller förslag på åtgärder för att säkerställa kapaciteten för utbildning inom hälso-och sjukvårdssystemet vilket bedöms bidra till en mer jämställd och jämlik vård.

Miljökonsekvenser
Ärendet förväntas få oförändrade konsekvenser för miljön. I alla vårdavtal kravställs följsamhet till SLL:s riktlinjer för minskning av miljöpåverkan.

Barbro Naroskyin
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Margareta Tufvesson
Avdelningschef